व्यतिरेकमाह ॥ धर्मइति ॥ योधर्मइतिप्रसिद्धःसयदिविष्वक्सेनस्यकथासुरतिंनोत्पादयेत् तर्हिस्वनुष्ठितोऽपिसन्नयंश्रमोज्ञेयः ननुमोक्षार्थस्या पिधर्मस्यश्रमत्वमस्त्येव अतआह केवलंविफलश्रमइत्यर्थः नन्वस्तितत्रापिस्वर्गादिफलमित्याशंक्यएवकारेणनिराकरोति क्षयिष्णुत्वान्नतत्फ लमित्यर्थः नन्वक्षय्यंहवैचातुर्मास्ययाजिनःसुकृतंभवतीत्यादिश्रुतेर्नतत्फलस्यक्षयिष्णुत्वमित्याशंक्यहिशब्देनसाधयति तद्यथेहकर्मचितोलोकः क्षीयतेएवमेवामुत्रपुण्यचितोलोकःक्षीयतइतितर्कानुगृहीतयाश्रुत्याक्षयिष्णुत्वप्रतिपादनात् ॥ ८ ॥ तदेवंहरिभक्तिद्वारातदितरवैराग्यात्मज्ञानपर्यं तःपरोधर्मइत्युक्तम् अन्येतुमन्यंतेधर्मस्यअर्थःफलम् तस्यचकामःफलम् तस्यचेंद्रियप्रीतिःतत्प्रीतेश्चपुनरपिधर्मार्थादिपरंपरेति यथाहुः धर्मा

धर्मःस्वनुष्ठितःपुंसांविष्वक्सेनकथासुयः ॥ नोत्पादयेद्यदिरतिंश्रमएवहिकेवलम् ॥ ८ ॥ धर्मस्यह्यापवर्ग्य स्यनार्थोऽर्थायोपकल्पते ॥ नार्थस्यधर्मैकांतस्यकामोलाभायहिस्मृतः ॥ ९ ॥ कामस्यनेंद्रियप्रीतिर्लाभोजीवे तयावता ॥ जीवस्यतत्त्वजिज्ञासानार्थोयश्चेहकर्मभिः ॥ १० ॥ वदंतितत्तत्त्वविदस्तत्त्वंयज्ज्ञानमद्वयम् ॥ ब्र ह्मेतिपरमात्मेतिभगवानितिशब्द्यते ॥ ११ ॥ तच्छ्रद्दधानामुनयोज्ञानवैराग्ययुक्तया ॥ पश्यंत्यात्मनिचात्मा नंभक्त्याश्रुतगृहीतया ॥ १२ ॥

दर्थश्चकामश्चसकिमर्थंनसेव्यतइत्यादि तन्निराकरोति धर्मस्येतिद्वाभ्याम् आपवर्ग्य स्यउक्तन्यायेनापवर्गपर्यंतस्यार्थायफलत्वायअर्थोनोपकल्पते योग्योनभवति तथाऽर्थस्याप्येवंभूतधर्माव्यभिचारिणः कामोलाभायफलत्वाय नहिस्मृतोमुनिभिः ॥ ९ ॥ कामस्यचविषयभोगस्येंद्रियप्रीतिर्लाभःफलंनभवति किंतु यावताजीवेत तावानेवकामस्यलाभोजीवनपर्याप्तएव कामःसेव्यइत्यर्थः जीवस्यजीवनस्यचपुनःकर्मानुष्ठानद्वाराकर्मभिर्यइहप्रसिद्धःसोऽर्थोनभवति किंतु तत्त्वजिज्ञासैवेति ॥ १० ॥ ननुचतत्त्वजि ज्ञासानामधर्मजिज्ञासैव धर्मएवहितत्त्वमितिकेचित्तत्राह तत्त्वविदस्तुतदेवतत्त्वंवदंति किंतत् यत्ज्ञानंनाम अद्वयमितिक्षणिकविज्ञानपक्षंव्याव र्त्तयति ननुतत्त्वविदोऽपिविगीतवचनाएव मैवम् तस्यैवतत्त्वस्यनामांतरैरभिधानादित्याह औपनिषदैर्ब्रह्मेति हैरण्यगर्भैःपरमात्मेतिसात्वतैर्भग वानितिअभिधीयते ॥ ११ ॥ तच्चतत्त्वंसपरिकरयाभक्त्यैवप्राप्यतइत्याह तच्चेत्यन्वयः ज्ञानवैराग्ययुक्तयेत्यत्रज्ञानंऽपरोक्षम् तच्चतत्त्वमात्मनिक्षेत्र ज्ञेपश्यंति किंतत् आत्मानंपरमात्मानं श्रुतेनवेदांतादिश्रवणेन गृहीतयाप्राप्तयेतिभक्तेर्दार्ढ्यमुक्तम् ॥ १२ ॥